

IEVADS

Ministru kabineta noteikumi teic, ka bērniem līdz 18 gadu vecumam zobārstniecības pakalpojumus apmaksā no valsts budžeta līdzekļiem. Tomēr tas iespējams tikai zobārstniecības iestādēs, kuras noslēgušas līgumu ar Nacionālo veselības dienestu (NVD).

Šobrīd vecākiem ir izaicinājums

atrast, kur bērnam iespējams tikt pie valsts apmaksāta zobārsta, savukārt zobārstniecības bieži vien saņem pārmetumus, kāpēc šo pakalpojumu nenodrošina, ja valsts ir noteikusi, ka tā jābūt. Tomēr piešķirtās kvotas ir nepietiekamas, lai visi bērni, kuriem nepieciešami zobārstniecības pakalpojumi, tos saņemtu.

Pieejamās kvotas ir kā piliens jūrā

Ieskatoties *rindapiearsta.lv* informācijā, cik dienu vēsturiskā Cēsu rajona zobārstniecībās jāgaida, lai saņemtu valsts apmaksātu zobārstniecības pakalpojumu bērniem, redzams, ka rinda ir no piecām līdz 122 dienām. Jāņem gan vērā, ka šī informācija netiek atjaunota katru dienu un var atšķirties no reālās situācijas. Ambulatoro ārstniecības iestāžu un zobārstu prakšu, kas sniedz valsts apmaksātu zobārstniecību bērniem, saraksti pieejami NVD tīmekļa vietnes www.vmnvd.gov.lv sadaļā "Zobārstniecības palīdzība". NVD vietnē www.rindapiearsta.lv var noskaidrot ārstniecības iestādes, kurās nodrošina valsts sniegtos veselības aprūpes pakalpojumus, t.sk. zobārstniecības pakalpojumus.

Savukārt pēc NVD datiem uz šā gada 1.septembri Cēsīs zobārstniecības pakalpojumus bērniem sniedz sešas iestādes ("LIVITA" sniedz valsts apmaksātos zobu higiēnas pakalpojumus), gaidīšanas ilgums ir atšķirīgs. "Lai saņemtu pakalpojumu ātrāk, iedzīvotāji tiek aicināti vērsties tajā iestādē, kur rinda ir īsāka," norāda Sintija Gulbe, Nacionālā veselības dienesta sabiedrisko attiecību nodaļas vadītāja. Viņa arī atzīst, ka gaidīšanas laiku ievērojami ietekmējuši arī pandēmijas ierobežojumi, kad zobārstniecības pakalpojumi netika sniegti.

Ieskiežot situāciju par kvotām, NVD speciālisti norāda, ka piešķirtās kvotas pa gadiem nevar salīdzināt, jo ir zobārstniecības, kur valsts kvotas ir tikai par zobu higiēnista pakalpojumiem, ir tādas, kur ir gan zobu higiēna, gan zobārstniecība. "INGADENT" un "Dens" par kvotām kādu laiku strādāja tikai higiēnisti, bet zobārsti pievienojās vēlāk, līdz ar to viņiem ir finanšu (kvotu) pieaugums.

Analizējot rindu garumu pie zobārstiem, ieskiežās situācija, ka laukos, kur ir zobārstniecības prakses, palīdzību var saņemt ātrāk, savukārt pilsētā, lai arī ir pieejami vairāki zobārsti, ir jāgaida daudz ilgāk. Vairākas "Druvas" uzrunātās ģimenes gan norāda, ka Cēsīs dažās zobārstniecībās valsts apmaksātu pakalpojumu sniedz savu pieaugušo klientu

bērniem, bet arī to var saņemt tikai tad, ja gada sākumā laikus piesakās, ja bērniņam labojami vairāki zobi, tad daļu zobārsts varēs salabot par valsts kvotām. Tātad tāda iespēja ir tikai gada sākumā. Ir vecāki, kuri, interesējoties par kvotām, saņem atbildi, ka tās ātri beidzas, tādēļ vienmēr par bērna zobu labošanu maksā no sava maka.

Arī uzrunājot pašas zobārstniecības Cēsīs, tās atzīst, ka valsts kvotas ir kā piliens jūrā uz to bērnu skaitu, kuriem šis pakalpojums būtu nepieciešams, jo zobārstniecības apkalpo ne tikai vietējos, bet pacientus no visas Vidzemes, būtu nepieciešams gan vairāk speciālistu, gan kvotu.

Valsts apmaksāta bērnu zobārstniecība ir ļoti sāpīgs un sensitīvs jautājums. Ir zobārstniecības, kurās šogad vairs uz valsts apmaksātiem pakalpojumiem nav iespējams pieteikties. Daļa zobārstniecību, kas pirms vairākiem gadiem pārtrauca līgumu slēgšanu ar valsti, tos vairs neatjaunoja, jo zobārstniecības praksem, īpaši nelielām, ērtāk strādāt, sniedzot maksas pakalpojumu un uzreiz saņemot samaksu par paveikto darbu. Te gan jāpiebilst, ka situācija zobārstniecības pakalpojumu ziņā kopumā ir smaga, jo arī pieaugušajiem, kuri izmanto pakalpojumu par maksu, rindā var būt jāgaida ilgs laiks.

Lai uzlabotu situāciju vismaz akūtājos gadījumos, vasaras beigās sabiedrības iniciatīvu portālā "Manabalss.lv" tika sāta parakstu vākšana par valsts apmaksātu zobārstniecību bērniem akūtās situācijās. Iniciatīvas autore, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības vadītāja Inga Vanaga uzsvērusi, ka jāpanāk, lai katrā Latvijas reģionā ir pieejami valsts apmaksāti zobārstniecības pakalpojumi visu diennakti bērniem līdz 18 gadu vecumam. Šobrīd, ja bērnam sāk sāpēt zobs darba dienas vakarā

vai brīvdienā, valsts apmaksātu zobārstniecības pakalpojumus nav iespējams saņemt, turklāt reģionos pat privātā sektora zobārstniecības prakses visbiežāk strādā tikai klasiskajā darba laikā. Problēmu vēl vairāk palielina tas, ka ne visi iedzīvotāji var atļauties zobārsta apmeklējumu, kā arī garās rindas pakalpojuma saņemšanai palielina akūtu situāciju veidošanos, jo viens bojāts zobs jau veicina kariesa veidošanos blakus zobos. Iniciatīvas autore norāda: "Redzam kopējo situāciju valstī: vecāki bieži vien ir gatavi maksāt par pakalpojumu, lai nebūtu jāgaida garās rindās, un tā nav tikai pie zobārsta. Tomēr pie zobārsta pat par maksu ir garas rindas. Ja šāda situācija būtu ar citām veselības problēmām, akūtu situāciju būtu daudz vairāk, jo tās netiktu laikus atrisinātas. Situācija ir skarba. Un reģionos situācija ir vēl sarežģītāka. Tāpēc šim jautājumam ir jārod risinājums." Lai arī "Druvas" uzrunātie vecāki visi kā viens šādu iniciatīvu atbalsta, patlaban no vajadzīgajām 10 000 balsīm savāktas ir 2289 balsis.

Slimību profilakses un kontroles centra (SPKC) galvenais speciālists zobārstniecības aprūpes jautājumos un Latvijas Zobārstu asociācijas prezidents Andis Paeglītis arīdzan atzīst, ka sistēma ir smagnēja un pārmaiņas notiek lēnāk, nekā gribētos, lai gan pēc 2018. gada, kad bērnu zobārstniecībā tika pārskatīti valsts tarifi, situācija kopumā ir uzlabojusies. Viņš norāda, ka arī kvotu tarifa formulas ir izstrādātas pirms vairākiem gadu desmitiem un neatbilst mūsdienu situācijai, tāpēc tās būtu nepieciešams pārskatīt. A.Paeglītis rosina arī ideju par ģimenes zobārstniecību, kas būtu līdzīga kā ar ģimenes ārstu, lai arī pie zobārsta visa ģimene saņem pakalpojumu pie viena speciālista. □

Gaidīšanas laiks pie valsts apmaksāta zobārsta

Zobārstniecība	Dienas
Ģimenes zobārstniecība, Raiskumā – tikai skolas audzēkņiem	5
Zobārstniecība Dia-Dent, Līgatne	31
ATIS, Dz.Ozoliņas individuālais uzņēmums, Dzērbenes filiāle	38
Jaunpiebalgas pašvaldības ambulance	38
Rumas zobārstniecība Vecpiebalgā	76
Ģimenes zobārstniecība, Cēsu filiāle	84
Ineses Jēkabsones ārsta prakse zobārstniecībā, Līvi	92

Avots: *rindapiearsta.lv*, dati atjaunoti 1. augustā

Cēsīs palielinājies zobārstniecību skaits, kas sniedz valsts apmaksātu zobārsta pakalpojumus bērniem. Jaunu līgumu noslēgušas: no 2018.gada 1. aprīļa – SIA "AnDA" (gaidīšana rindā ir 122 dienas), no 2019. gada 1. maija – "CIMDIŅAS ZOBĀRSTNICĪBA" (gaidīšana 45 dienas). Divas zobārstniecības, kuras sniedz valsts apmaksātus higiēnista pakalpojumus, noslēdza līgumu arī par zobārsta pakalpojumiem - no 2018. gada 1. augusta – SIA "INGADENT" (gaidīšana 98 dienas), no 2019. gada 1. aprīļa - "Dens" (gaidīšana 122 dienas).

Avots NVD

Lappusi sagatavoja
IVETA ROZENTĀLE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Uzsvars uz profilaksi

Cēsu novada domes sabiedrības veselības speciāliste Zane Brente-Brantiņa akcentē, ka šī problēma ir aktuāla visā Latvijā, tādēļ ļoti daudzi vecāki bērniem zobus labo par maksu. Pašvaldībai par šo jautājumu reizumis nākas uzklaut satrauktos vecākus. Speciāliste vērtē, ka, salīdzinot ar laiku pirms pāris gadiem, situācija ir nedaudz uzlabojusies (jo īpaši vasaras mēnešos), jo bija brīdis, kad zobārsti vispār nevēlējās slēgt līgumu ar Nacionālo veselības dienestu (NVD) par valsts apmaksātu pakalpojumu sniegšanu bērniem.

Cēsīs zobārstniecību ir samērā daudz, bet arī ne visām ir noslēgti līgumi ar Nacionālo veselības dienestu. Jautājums nav tikai par finansējumu, bet arī par to, ka darbs ar bērniem ir sarežģītāks un laikietilpīgāks. Tomēr arī Cēsīs strādā zobārsti, kas bērnos rada prieku doties pie speciālista.

Zane Brente-Brantiņa skaidro, ka pašvaldība jau nevar atvērt savu zobārstniecības kabinetu, lai tādējādi mazinātu rindas. Pašvaldības ziņa ir profilakse, izpratnes par zobu veselības saglabāšanu un uzlabošanu veidošana, darbs ar vecākiem un ar bērniem pirmsskolā un sākumskolā, lai ieliktu labus pamatus un zobu tīrīšana kļūtu par ikdienas paradumu no pavisam maza vecuma. Jo labāka ir zobu higiēna, jo mazāk bērnam zobi bojājas un ir nepieciešamība tos labot.

Zane Brente-Brantiņa teic: "Mēs nepārtraukti sekojam Nacionālā veselības dienesta in-

formācijai, cik dienu bērnam jāgaida līdz valsts apmaksātai zobu ārstēšanai. Redzam, ka vasarā – jūnijā, jūlijā - situācija bija ļoti labvēlīga, pie zobārsta bērni varēja tikt pat divu nedēļu laikā. Protams, septembra sākumā jau bija jāgaida 50 dienas, rudenī rindas kļūst garākas. Bet, ja cilvēkam nepieciešams ātrāk tikt pie zobārsta, var ieskatīties, kāda ir pieejamība pie zobārstiem tuvākajā apkārtnē, jo, iespējams, būs vietas, kur varēs tikt ātrāk. Protams, jāņem vērā, ka ir zobārstniecības, kas bērniņus pieņem tad, ja paši vecāki ir zobārstniecības klienti."

Cēsu novada pašvaldība pagājušajā gadā organizēja Zobārstu asociācijas izbraukuma sanāksmi, kurā pārliecinājās, ka asociācija ļoti daudz dara, lai mainītu un palielinātu tarifus. Sanāksmē arī tika akcentēta pašvaldības loma zobu veselības profilaksē, lai bērnu zobu veselība saglabātos, lai izglītotu vecākus un bērnus zobu higiēnas, kopšanas jautājumos. "Mēs aktīvi darbojamies izglītības iestādēs. Pirmsskolu un skolu medicīnas māsas ļoti daudz strādā, lai bērni apgūtu savlaicīgas un pareizas zobu kopšanas iemaņas, informē vecākus, ka reizi gadā bērniem pieejams valsts apmaksāts zobu higiēnista pakalpojums un septiņu un 14 gadu vecumā šis pakalpojums pienākas divas reizes gadā. Regulāri tiek aicināti vieslektori, kas vada interaktīvas nodarbības, kurās bērni labprāt piedalās." □

Laukos kvotu pietiek, bet trūkst zobārstu

Zobārste **INGŪNA RUMA** atvērusi savu zobārstniecības praksi Vecpiebalgā, jo vietējā pašvaldība izrādīja izteiktu vēlmi pēc šāda pakalpojuma pieejamības. Turklāt motivējusi arī izpratne, ka nereti laukos dzīvojošajiem materiālo apstākļu dēļ iespējas rūpēties par bērnu zobiem ir mazākas. I.Ruma akcentē, ka kopumā lauku iedzīvotājiem grūtāk tikt pie zobārsta, jo paši mediķi īpaši neraujas strādāt lauku apvidos, tādēļ saprotams, ka ne visur šāds pakalpojums ir pieejams: "Noslēdzu līgumu ar NVD, jo pašvaldība ir ļoti pretimnākoša, arī ar Smiltenes NVD nodaļu ir ļoti viegli un patīkami strādāt." Viņas prakse valsts

kvotu bērnu zobārstniecībai pietiek, tomēr, vērtējot kvotu tarifu, I.Ruma atzīst: "Pēc tarifu pārskatīšanas situācija gan ir uzlabojusies, bet ne laba. Ja zobārsti strādātu tikai ar valsts apmaksātiem pakalpojumiem, viņi izputētu dažu mēnešu laikā."

Viņa arī atzīst, ka ar bērniem strādāt ir daudz grūtāk, turklāt ne tikai tāpēc, ka bērni var būt vairāk nobijušies, bet mēdz būt arī kaprīzi un izlutināti: "Tomēr Vecpiebalgā, salīdzinot ar Siguldu, pozitīvā nozīmē ir ļoti liela starpība gan bērnu uzvedībā, gan vecāku attieksmē pret ārstu." I. Ruma gan arī norāda, ka pārāk bieži bērniem ir ļoti slikts zobu stāvoklis: "Nesaprotama ir situācija, ka divus un

trīs gadus jauniem bērniem jau ir sāpoši zobi. Ja tik mazam bērnam bojāti zobi, tā ir vecāku atbildība, jo ļoti reti tam par iemeslu ir vispārējās saslimšanas. Būtībā zobu stāvokli 50% ietekmē uzturs un 50% tīrīšana un zobu higiēna. Ja vecāki tam pievērš uzmanību, ved pie higiēnista, tad, pat ja zoba ir neliels caurumiņš, to laikus salabojot, pat ja tas jādara par maksu, izmaksas nav lielas. Diemžēl bieži arvien spēcīgāk piekļibo rūpes par zobu higiēnu, kā arī bērniem tiek dots pārāk daudz saldumu un gāzētu dzērienu. Ceru, kādreiz valsts pieņems lēmumu, ka vecākiem, kuri nerūpējas par bērnu zobu higiēnu, pašiem jāmaksā par bērnu zobu labošanu."